عدم انطباق حرکات و لزوم برچسب زنی برای تعیین روز؛ مثال نوروز و احکام آن

(35:26)

در رفت‌وبرگشتی که شده من چند بحث عرض کرده بودم که ایشان جواب را فرموده‌اند، در صفحه فدکیه هم هست. من به این صورت جواب داده‌ام؛ یک نحو تنظیر کرده‌اند؛

> **اما مهمتر از همه اینها که بسیاری در رفع استبعاد کمک می‌کند، تنظیر به لحظه تحویل سال شمسی است که اگر قبل از زوال باشد، تنظیر به لحظه تحویل سال شمسی است که اگر قبل از زوال باشد، مثلا ساعت ۱۰ صبح باشد، روز اول فروردین از نیمه شب گذشته حساب می‌شود، و اگر بعد از زوال باشد، مثلا ساعت یک بعد از ظهر، اول فروردین از فردا حساب می‌شود، حال به کتب فقهی مثل جواهر ای عروه و منهاج مراجعه کنیم، می‌فرمایند غسل نیروز از اغسال مستحبه است، و صوم نیروز هم از روزه‌های مستحب است، (قطع نظر از بحث‌های فقهی) اگر کسی نذر کند که روز عید نوروز را غسل کند و ای روزه بگیرد، آیا اگر لحظه تحویل سال، ساعت ۱۰ صبح باشد می‌تواند ساعت ۸ غسل کند و به نذرش عمل شده؟ و همچنین اگر ساعت ۲ بعد از ظهر تحویل باشد آیا باید تا فردا صبر کند و ای می‌تواند همان بعد از ظهر غسل کند؟ آیا اگر ساعت ۱۰ صبح تحویل است امروز را باید روزه بگیرد؟(از طلوع فجر قبل از تحویل)؟ و همچنین آیا اگر تحویل ساعت ۲ بعد از ظهر است آیا باید فردا روزه بگیرد ای امروز؟[1]**

«اما مهمتر از همه اینها که بسیاری در رفع استبعاد کمک می‌کند، تنظیر به لحظه تحویل سال شمسی است که اگر قبل از زوال باشد»؛ سراغ تحویل سال رفته‌ایم. الآن مرسوم ما در تحویل سال چیست؟ اگر قبل از زوال باشد، امروز اول فروردین می‌شود. اگر بعد از زوال باشد، فردا اول می‌شود. امسال هم در سال هزار و چهارصد و چهار، بیست و نه اسفند تمام می‌شود و فردا هم بعد از زوال دیده می‌شود، خب چه کار کنیم؟ یعنی وقتی بیست و نه اسفند تمام شده، خلاصه باید فردا را اول فروردین بگیریم، اما می‌بینیم تحویل سال بعد از زوال است. خب باید چه کار کنیم؟ باید بگوییم کبیسه است و سی ام اسفند است.

آن چه که من مطرح کردم این است...؛ البته ایشان مناقشه کرده‌اند؛ من در فضای فقه مثالی زده‌ام. در جاهایی که یک حرکت راسم یک امری است و سر و کار ما با یک لحظه می‌شود؛ شب و روزی که راسمش حرکت وضعی است، باید اینها را جفت و جور کنیم. یکی از آنها همین اول فروردین است. اول

فروردین را قبلاً از بحارالانوار خواندیم. در فرمایش ایشان هم عرض کرده ام بعداً نگاه کنید. در نماز و روزه و غسل، در سه جای فقه همین روز اول فروردین و سوم النیروزی مطرح می‌شود. از چیزهایی که امروز برخورد کردم، رساله‌ای از ابن‌سینا هست به نام رساله نیروزیه، ولی مربوط به هدیه نوروز است و ربطی به نوروز ندارد. برای کسی نوشته که به او هدیه بدهد. خیلی جالب است؛ راجع به دلالت تدوینی آیات بر تکوین حروف مقطّعه است. این خیلی جالب است. ما این قدر بحث کردیم، این جور رساله‌های مختصر از ابن‌سینا هست؛ رساله نیروزیه. جالب است که ببینیم ایشان چه کار کرده است. روی مبانی حکماء، به‌خصوص حروف مقطعه را بر تکوین تطبیق داده است. اینها یک جور تدوین تکوین گرفته است. این را امروز دیدم ان شاءالله معرکه گیری آن جلسه سه‌شنبه. آن استاد معرکه گیری را زیاد در درسشان می‌فرمودند. خدا همه اساتید را رحمت کند. یک چیزی می‌گفتند و بعد می‌گفتند این یک معرکه گیری جدایی می‌خواهد!

علی ای حال ما در نوروز این را داریم. در وسائل و بحارالانوار ببینید. در سه جا می‌آید که روز نوروز هم غسل دارد و هم روزه دارد و هم نماز دارد. طبق روایتی است که مرحوم شیخ در مختصر المصباح آورده‌اند. نکته مهمتر این نیست که حالا یک روایتی است، بلکه مرحوم سید بحر العلوم در مصابیح به روز نوروز و غسل آنکه می‌رسند، مفصل بحث می‌کنند. بعد آن چه که جالب است، این است که به گمانم مرحوم سید بحر العلوم بالای بیست کتاب اسم می‌برند در عمل اصحاب به این روایت. یعنی فقط نمی‌گویند یک روایتی است که آمده است. بلکه روایتی است که شیخ در مصباحشان آورده‌اند و بعد هم فقهای امامیه به آن عمل کرده‌اند. شهید در سه-چهار تا از کتبشان استحباب را قبول کرده‌اند ولی در ذکری فرموده‌اند «فی المعلّی کلام». سید بحرالعلوم می‌فرمایند: اولاً خود شما در آن کتاب هایتان عمل کرده‌اید، ثانیاً هم مشکلی ندارد. یعنی حتی سید دفاع می‌کنند و از اشکال شهید در ذکری جواب می‌دهند. بنابراین از نظر بحث فقهی مشکلی نیست. الآن اگر مفاتیح هم باز کنید در آن هست. عروه باز کنید در آن هست. منهاج باز کنید در آن هست. یعنی این بحث این قدر ادامه دارد. الآن اگر منهاج و عروه را باز کنید، از اغسال مستحبی، از نماز و روزه هست. به نظرم دو جا در عروه دارند؛ هم در باب اغسال دارند و هم در باب صوم دارند.

خب حالا سؤال این است: کسی نذر کرده این صوم مستحب را اتیان کند، می‌گوید نص و فتوا بر این است که صوم یوم النیروز مستحب است. نذر کرده که این روز را روزه بگیرد. نذر کرده غسلش را انجام بدهد. خب قبل از زوال و بعد از زوالی که شما تعیین می‌کنید، خلاصه شما باید یک ضابطه ای ارائه بدهید تا بگویید اول فروردین است. یوم النیروز است تا این احکام انجام بشود. مرحوم مجلسی که مفصل بحث می‌کنند. قبلاً هم عرض کرده بودم؛ جلد پنجاه و نهم السلامیه است و پنجاه و شش بیورت. خب این سؤال ما بود.

ایشان فرموده‌اند این چه حرفی است که شما غسل نوروز و صوم نوروز را بخواهید بهانه قرار بدهید برای یک امری که خودش محل اختلاف است. فرموده‌اند در همین ماه که الآن کبیسه است؛ عرض کردم سال چهارصد و چهار کبیسه است و در بعد از ظهرش است. فرموده‌اند خود اهل فن در اینکه قبل از زوال باشد ای قبل از زوال باشد اختلاف کرده‌اند. آقای دکتر احمد بیرشک چند تصنیف خوب دارد. به گمانم یکی از آنها تاریخ علم است. یکی از چیزهایی که دارد این بود که می‌گفت در تنظیم تقویم دقیق چند هزارساله شمسی زحمت کشیده‌ایم. مبنایی که ایشان دارد اصلاً قبل از زوال و بعد از زوال نیست. ایشان هم فرموده‌اند. گفته اند شما به قبل از زوال چه کار دارید؟! طبق مبنای آقای بیرشک باید دو هزار و هشتاد سال دوره را ببینید و با فرمول دقیقی که ایشان با زحمتی در گام دوم محاسبه کرده، تقویم را در بیاوریم. اتفاقا ایشان می‌گویند طبق محاسبه آقای بیرشک امسال کبیسه نمی‌شود. طبق قبل از زوال و بعد از زوال، کبیسه می‌شود. خب اینها مطالب خوبی است. حرفی هم نیست. شبیه همین را در رؤیت هلال برای عدد داشتیم. عدد کاری به خود رؤیت نداشت. یک ماه تام و یک ماه ناقص بود. بعد هم یک کبیسه حساب می‌کرد. اینجا هم ایشان همین جور کاری را کرده است. گفته چه کار داریم به اینکه تحویل شمس قبل از زوال ای بعد از زوال است؟! اصلاً کاری به این نداریم. بلکه ما کبیسه‌های کل یک بازه زمانی وسیع را

تعیین می‌کنیم. عین خود ندیدن ماه و میزان قرار دادن عدد است. یعنی روش آقای بیرشک و روش مؤسسه ژئو فیزیک که فعلاً نظرشان صاعد است، این است.

بنابراین عرض من این است؛ روی آن تأمل کنید؛ مسأله‌ای که با آن مواجه هستیم، این است که خلاصه تحویل سال، رسیدن شمس به نقطه اعتدال بهاری است. حال شما می‌گویید نقطه اعتدال بهاری تحویل شمس به برج حمل است. تحویل شمس به درجه چهارم صورت حوت است. مرحوم مجلسی هم اینها را داشتند. زمانی‌که ابرخس زیجات را نوشتند، وقتی شمس به نقطه تقاطع معدل با منطقه می‌رسید –به آن نقطه اعتدال بهاری می‌گوییم- نقطه اعتدال بهاری در برج حمل بود. با آن حرکت بیست و شش هزار ساله که حرکت دورانی زمین می‌گویند، الآن جلوتر آمده است. یعنی آمده چهار درجه حوت. بیست و شش درجه را در صورت حوت طی می‌کند. ولی ما می‌گوییم اول فروردین به برج حمل است. اگر ایدئال باشد در مباحثه گفتیم؛ الآن مسأله برج عقرب و صورت عقرب را استفتاء می‌کنند. احتیاط در آن هم خوب است. حلول قمر به برج عقرب متقدم است با حلول قمر به‌صورت عقرب. برج جلوتر آمده است. حال تحویل شمس چیست؟ به برج حمل است، نه صورت حمل. وقتی به برج حمل وارد می‌شود جایی است که نقطه اعتدال بهاری است. الآن مرکز شمس روی نقطه می‌رسد. نقطه اعتدال بهاری محل تقاطع دو خط است. معدل النهار و منطقة البروج. مرکز شمس که روی این نقطه می‌رسد می‌گوییم تحویل سال شد. یعنی شمس یک دور زده و به اعتبار دیگر زمین حرکت انتقالی خودش را تمام کرده است.

شاگرد: این در نیم کره شمالی است؟

استاد: نه، این برای همه جا یکی است. ولی برای ما ربیع است و برای آنها خریف است. ربیعی برای ما است. یعنی این تقاطع منطقه، اعتدال ربیعی است برای شمالی ها و خریفی است برای جنوبی ها. کما اینکه اول مهرماه، نقطه اعتدال خریفی برای شمالی ها و ربیعی برای جنوبی ها است.

شاگرد۲: ایشان می‌گویند روایات نیروز فقط برای شمالی ها می‌شود.

استاد: خود همین نیاز به بحث دارد. سریع نمی‌توانیم وارد آن بشویم. ببینید مهرجان هم داریم. در روایات هم دارد. مهرجان در همان مهر بوده است. آن جا هم یک برنامه و بحث‌های مفصلی هست.

عرض من این است: برای شنبه روی آن تأمل کنید. عرض من این است: اگر ما حکم شرعی داریم، خلاصه سر و کار ما با اول آن روز است، نوروز است. سر و کار ما با یک روز است. راسم روز چه چیزی بود؟ حرکت وضعی زمین بود. تحویل و نوروز را هر جوری بگویید؛ چه طبق مبانی معروف بگویید امسال جمعه سی ام اسفند است و فردا اول فروردین است و چه روی محاسبه‌آقای بیرشک بگویید امسال بعد از اتمام بیست و نهم، فردایش روز اول است. من در این مشکلی ندارم. خلاصه می‌گویید اول است. شما که اول می‌گویید، سر و کار شما در راسم این روز اول با چیست؟ حرکت وضعی زمین است. اما وقتی می‌گویید این روز چرا روز اول شده، می‌گویید چون تحویل شمس به برج حمل و وصول مرکز شمس به نقطه، در این روز شده است. خب چه زمانی در این روز؟ خلاصه یک بخشی از این روز، این طرف این نقطه است و بخشی دیگرش آن طرفش است. شما باید با ساعت آن را درست کنید. می‌خواهید چه کارش کنید؟! و حال اینکه وقتی در این لحظه می‌رسد شما روی کره بیست و چهار ساعت دارید. هر جور بخواهید برچسب بزنید اول باید ساعت درست کنید. بعد برچسب تقویمی بزنید و بعد بگویید اول کدام یک از اینها است. شما باید این مسیر را طی کنید. بنابراین به صرف اینکه اینجا اختلاف بیاید، تمام نمی‌شود. ما می‌خواهیم ببینیم وقتی سر و کار ما با یک لحظه است و از طرفی موضوع حکم، صوم روز نوروز است، این لحظه کجای این روز قرار می‌گیرد. شما باید یک جوری آدرس بدهید؛ ای مثل اخبار عدد در شهر مبارک عمل کنید؛ یعنی راه دو هزار و هشتاد سال را بروید. ای قبل از زوال و بعد از زوال را بگویید. ولی این را چه کارش کنیم؟ خلاصه بخشی از

این روز در جایی از کره زمین قبل از این نقطه است. یعنی همین اشکال می‌آید. وقتی بعد از ظهر تحویل سال شد، تا فردا را می‌گویی هنوز اول فروردین نیست. می‌گویی هنوز اسفند است. تحویل سال جدید شده اما هنوز اسفند است؟! بله. چون داریم روز را معین می‌کنیم. اما اگر قبل از زوال شد، چه کنیم؟ همین مثالی که برای غسل زدم. نذر کرده اول فروردین غسل کند. ساعت ده صبح هم تحویل سال است، ساعت هشت می‌تواند غسل کند یا نه؟

شاگرد: می‌تواند. چون روز اول است.

استاد: روز نوروز است. فرمایش شما یکی از جواب ها است.

شاگرد: این فرق دارد؛ یعنی خلاف ارتکاز است که هنوز ماه داخل مقارنه نشده... .

استاد: اینجا هم هنوز داخل نشده، ولذا به هم تبریک نمی‌گویند. یعنی وقتی شما غسل کردید، عرف عام حاضر است بگوید سال نو مبارک؟!

شاگرد: فارقش این است که در آن جا ارتکاز داریم ولی در اینجا نداریم.

استاد: این ارتکاز نیست که به هم تبریک نمی‌گویند؟

شاگرد: در خصوص این مسأله که ارتکاز نداریم. همین مسأله نماز یا روزه در نوروز. ولی آن جا ارتکاز داریم که وقتی هنوز ماه داخل در مقارنه نشده، بگوییم شب اول است.

استاد: ارتکاز یعنی چه؟ ارتکاز یعنی انس، یا ارتکاز یعنی یک منشأ عقلائی؟

شاگرد: منشأ عقلائی رسوخ یافته در ذهن متشرعه این است که ماهی که هنوز داخل در مقارنه نشده را بگوییم اول ماه است.

استاد: خب همان جا را جلوتر ببری. اگر ساعت سه بعد از ظهر رؤیت شد، ماه داخل شده یا نه؟ ارتکاز این است که بگوید داخل نشده. باید تا غروب صبر کنید. ارتکاز کدام یک از آن‌ها است؟

شاگرد: ارتکاز از غروب است.

استاد: شما که هلال را دیدید.

والحمد لله رب العالمین

---

[1] فدکیه

بازبینی #3
ایجاد شده 15 ژانویه 2026 11:21:59 توسط ... .
به روزرسانی شده 15 ژانویه 2026 11:51:21 توسط ... .